

Kokios leidyklos laikytinos tarptautiniu mastu pripažintomis leidyklomis?

Tarptautiniu mastu pripažinta mokslo leidykla – tai leidykla

- nuolat leidžianti ir tarptautiniu mastu platinanti daugelio šalių mokslininkų mokslo darbus (monografijas, sudarytus mokslo darbus ir kt.) ir tarptautiniu mastu pripažintus periodinius ir tęsinius mokslo leidinius,
- teikianti informacijos apie leidyklos pobūdį ir tarptautinį pripažinimą internetu.

Kiti tarptautiniu mastu pripažintos leidyklos požymiai

- vykdomas nepriklausomas anoniminis leidžiamų mokslo knygų recenzavimas,
- leidžiamos pasaulyje pripažintų mokslininkų redaguojamos teminės knygų serijos,
- nereikalaujama susimokėti už straipsnio ar knygos paskelbimą,
- leidžiami leidiniai nuolat prenumeruojami pasaulio universitetų ir/arba mokslo bibliotekų,
- Kuria/kaupia ir integruoja leidinių bazes.

Ar verta remtis tarptautiniu mastu pripažintų mokslo leidyklų sąrašu?

Tarptautiniu mastu pripažintų mokslo leidyklų sąrašą kasmet atnaujina ir skelbia Lietuvos mokslo taryba (2023 m. sąrašas [čia](#)). Šis sąrašas sudaromas retrospektyviai, pildant jį leidyklomis, kuriose publikavosi Lietuvos mokslininkai, bet nevykdant šių leidyklų kokybinio vertinimo. Į šį LMT sudarytą sąrašą įtrauktos ir *nemokslinės* leidyklos, abejotino lygio leidyklos ir leidyklos, orientuotos į vidinę šalies auditoriją. Todėl vadovautis šiuo sąrašu neprasminga.

Koks straipsnis laikytinas tarptautinio lygio mokslo straipsniu?

Tarptautinio lygio mokslo straipsniu laikomas straipsnis, paskelbtas Lietuvos ar užsienio mokslo leidinyje,

- kuris turi cituojamumo rodiklį arba kurio redakcinę kolegiją sudaro įvairių šalių mokslininkai, pripažinti savo srityje,
- kuriame skelbiami įvairių šalių mokslininkų tyrimų rezultatai,
- ir (ar) kurio sudarytojai ar redaktoriai yra pripažinti mokslo srities (krypties) atstovai.

Kiti tarptautinio lygio straipsnio požymiai

Straipsnis paskelbtas

- tarptautiniu mastu pripažintos mokslo leidyklos leidinyje,
- tarptautiniu mastu pripažintos mokslo bendruomenės ar organizacijos leidinyje.

Ar indeksavimas duomenų bazėse Web of Science, Scopus ir kt. liudija aukštą žurnalo kokybę?

Daug mokslo žurnalų, įtrauktų į Scopus ir Web of Science (Clarivate Analytics) duomenų bazės pagrindinius sąrašus, yra aukšto lygio, tačiau šių duomenų bazių sąrašuose yra ir pagrįstų abejonių

keliančių leidinių, įskaitant grobuoniškus. Kita vertus, egzistuoja daug aukšto tarptautiniu mastu pripažintų mokslo žurnalų, nedalyvaujančių šių duomenų bazių vykdomuose skaičiavimuose. Todėl žurnalo indeksavimas šiose duomenų bazėse savaime negarantuoja žurnalo kokybės.

Ar cituojamumo rodiklis liudija aukštą žurnalo kokybę?

Duomenų bazės Web of Science (Clarivate Analytics), Scopus ir kt. nuolat vykdo žurnalų reitingavimą stebėdamos straipsnių citavimą ir skaičiuodamos cituojamumo rodiklius. Vis dėlto į šių duomenų bazių sąrašus įtraukti ir kai kurie grobuoniškose leidyklose leidžiami žurnalai, manipuliuojantys cituojamumo rodikliais. Be to, ne visi aukštą reputaciją turintys mokslo žurnalai registruoti šiose duomenų bazėse, todėl ne visi aukšto lygio mokslo žurnalai turi cituojamumo rodiklius. Taigi cituojamumo rodiklis savaime negarantuoja žurnalo kokybės.

PUBLIKACIJŲ RŪŠYS

Publikacijų rūšių sąrašą sudaro ir periodiškai koreguoja Lietuvos mokslo taryba. Naujausias sąrašas pateikiamas „Kasmetinio universitetų ir mokslinių tyrimų institutų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, meno veiklos vertinimo apraše“ ir susijusiuose dokumentuose.

<https://lmt.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/mokslo-kokybe/mokslo-meno-vertinimas/universitetai-ir-moksliniu-tyrimu-institutai/kasmetinis-mokslo-meno-veiklos-vertinimas/2022-m/>

Pagal LMT parengtą publikacijų rūšių sąrašą sudaromas ir atnaujinamas eLABa talpyklos publikacijų rūšių klasifikatorius. Todėl patogiausia publikacijų rūšių sąrašo ir apibrėžčių ieškoti eLABa talpykloje arba atsisiųsti paspaudus [šią nuorodą](#).

SVARBU: Šnekamojoje kalboje dažnai vartojami terminai „kolektyvinė monografija“ ir „straipsnių rinkinys“. LMT sudarytame publikacijų rūšių sąrašė ir eLABos klasifikatoriuje, kaip ir kitų šalių mokslo darbų rūšis reglamentuojančiuose dokumentuose, tokių publikacijų rūšių nėra.

Monografija – tai autorinis mokslo darbas, vieno ar kelių autorių parengtas recenzuotas leidinys, kuriame

- sistemingai ir išsamiai išnagrinėta viena tema (dalykas),
- aiškūs ir žymūs naujumo ir kiekvienai mokslo sričiai arba kryptiai savi mokslinio elementai.

Išleista monografija turi turėti ISBN numerį, jei monografija išleista lietuvių ar kita mažiau paplitusia kalba, ji turi turėti santrauką anglų, prancūzų, vokiečių arba kitomis kalbomis.

Mažiausia mokslo monografijos apimtis – 8 autoriniai lankai; ne mažiau kaip 20 proc. monografijos turi sudaryti nepublikuota ir kokybiškai nauja medžiaga.

Jeigu monografiją leidžia kelių autorių kolektyvas, visų autorių vardai nurodomi antraštiniame puslapyje ir bibliografinėje informacijoje, o knygos tekste (įvade ar kitur) aprašoma, kaip skirtingų autorių parengtos dalys derinamos sprendžiant bendrą mokslinę problemą. Monografija įprastai turi vieną bibliografinį sąrašą, pateikiamą knygos pabaigoje.

Monografija nesuponuoja mokslinio redagavimo ir/ar sudarymo procedūrų. Tais atvejais, kai knygoje nurodomas mokslinis redaktorius ir/ar sudarytojas, knyga laikytina sudarytu mokslo darbu ir registruotina eLABoje kaip „Sudarytas mokslo darbas“ (K5).

Sudarytas mokslo darbas – tai originalių mokslo darbų rinkinys arba kolektyvinis mokslo darbas, priskiriamas sudarytojui, nurodytam leidinio antraštiniame puslapyje ir (ar) metrikoje, išskyrus periodinio arba tęstinio mokslo leidinio nuolatinio redaktoriaus darbą ir konferencijų pranešimų tezių leidinius.

Sudaryto mokslo darbo (t. y. recenzuotos knygos, sudarytos iš kelių ar keliolikos autorių mokslo straipsnių ar skyrių) atveju knygos sudarymo autorystė priskiriama moksliniam redaktoriui ar sudarytojui, o knygos dalių, skyrių ar straipsnių autorystė priskiriama juos parengusiems autoriams. Sudaryto mokslo darbo dalys/skyriai/straipsniai eLABoje registruojami kaip „Mokslo straipsnis“ (S4).

GROBUONIŠKA LEIDYBA

Kas yra „grobuoniška leidykla“?

Grobuoniška leidykla – tai mokslo leidybą imituojanti leidykla, imanti mokestį už mokslo turinio (straipsnių, žurnalų, knygų ir pan.) išleidimą ir neteikianti kokybiškų mokslinės patikros (t. y. recenzavimo) ir/ar redagavimo paslaugų, arba imituojanti šias paslaugas. Grobuoniška leidyba sudaro prielaidas skelbti nepatikrintą, klaidingą arba menkavertį akademinį turinį. Ji ne tik neskaidriai naudojami atvirosios prieigos modeliu, pažeidžia akademinės leidybos etikos principus, bet ir iškreipia sąžiningą konkurenciją akademijoje.

Grobuoniškų leidyklų, leidybinių platformų ir žurnalų skaičius nuolat auga, todėl, prieš teikiant rankraščius į vieną ar kitą naują ar mažiau pažįstamą leidyklą ar žurnalą, svarbu pasidomėti leidyklos ir/ar žurnalo istorija, reputacija, leidybos principais ir kt. Oficialaus ir/ar vieningo grobuoniškų leidyklų sąrašo nėra, tačiau egzistuoja įvairių pasaulio šalių mokslininkų savanoriškomis pastangomis sudaromų grobuoniškų leidyklų ir žurnalų sąrašų. Vienas žinomiausių – Predatoryjournals.org (<https://predatoryjournals.org/the-list>).

Kaip atpažinti grobuonišką leidyklą?

Grobuonišką leidyklą ir/ar leidinį galima atpažinti orientuojantis į šių požymių visumą:

- agresyvi publikacijų pritraukimo veikla (akademinio turinio „medžiojimo“ praktika): siūlymai paskelbti straipsnį atsiunčiant asmeninį pakvietimą el. paštu; pakvietimas įprastai motyvuojamas susižavėjimu anksčiau kitur paskelbtomis publikacijomis ar pranešimų tezėmis;
- neįprastai greita recenzavimo procedūra (pavyzdžiui, kelios dienos, viena ar dvi savaitės ir pan.);
- pažadas/įsipareigojimas neįprastai sparčiai paskelbti straipsnį (pavyzdžiui, per vieną ar kelias savaites, mėnesį ir pan.);

- įtartina redakcinės kolegijos sudėtis (pavyzdžiui, pernelyg plati, kelių šimtų ar tūkstančių narių redakcija; siaura redakcijos narių geografija);
- galimybė tapti redakcinės kolegijos nariu vieno mygtuko paspaudimu ir/ar užpildžius formą;
- siaura ar įtartina žurnale skelbiamų darbų autorių geografija;
- neįprastai plati ar mišri teminė aprėptis (pvz., nuo specifinių kalbotyros problemų iki bendrų istorijos ar politologijos klausimų ar net gamtamokslio problemų);
- neįprastai daug (keliolika ar keliasdešimt) žurnalo numerių per metus;
- mokamas straipsnio paskelbimas;
- neįprasta (ar neegzistuojanti) leidykla. Dažniausiai tokios leidyklos nevykdo knygų ir/ar žurnalų leidybos tradiciniu formatu.

Su grobuoniškomis leidybinėmis praktikomis dažnai siejamos tokios leidybinės platformos kaip MDPI, Frontiers ir Bilingual Publishing Group.

Ar publikavimasis pripažintose tarptautinėse mokslo leidyklose sudaro kokybės garantiją?

Nors istorinę reputaciją pelniusios mokslo leidyklos tradiciškai siejamos su nepriekaištinga leidybine praktika, leidyklos vardas savaime negarantuoja joje leidžiamo konkretaus žurnalo etikos principų laikymosi. Pavyzdžiui, 2023 m. dėl kokybės kontrolės pažeidimų iš duomenų bazių pašalinti keliasdešimt leidyklose Wiley, Routledge, Taylor & Francis, Springer, SAGE, Elsevier, de Gruyter ir kt. leidžiamų žurnalų.

Dėl pokyčių akademinės leidybos rinkoje kyla rimtų abejonių dėl kai kurių žymiose leidyklose leidžiamų žurnalų kokybės lygio. Pavyzdžiui, 2015 m. atsistatydinus visai žurnalo *Lingua* leid. Elsevier) redakcijai šis anksčiau garsus kalbotyros žurnalas neteko savo statuso kaip vieno svarbiausių teorinės kalbotyros žurnalų. Leidykloje de Gruyter leidžiamas mokamas žurnalas *Open Linguistics* kelia pagrįstų abejonių dėl jame vykdomos kokybinės patikros ir atrankos ir t. t. Todėl teikdami straipsnius į vieną ar kitą žurnalą mokslininkai turi patys įsitikinti žurnalo patikimumu ir reputacija.

Patvirtina Filologijos fakulteto Mokslo kolegijos posėdyje 2024 11 08